

Ο ίδιος ο θώρακας τον οποίο φορούσε στη μάχη της Ισσού, το 333 π.Χ., ο Μ. Αλέξανδρος, όπως προκύπτει από το ψηφιδωτό της Πομπήιας.

Ο ΘΩΡΑΚΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΞΙΦΟΣ ΤΗΣ ΒΕΡΓΙΝΑΣ

Και η σχέση τους με την ταυτότητα του νεκρού Βασιλιά του τάφου II

Τριαντάφυλλος Δ. Παπαζώης
Ιστορικός Ερευνητής

Μέρος Α'

4. Γοργόνειο με ειδεχθή (αποκρυποστική) μορφή, που χρονολογείται πριν από τον 6ο π.Χ. αι.

3. Ένα από τα δυο γοργόνεια που βρέθηκαν στον τάφο II.
Ήταν προσαρμοσμένο στο θώρακα της Βεργίνας.

Α. Θώρακας

Μια πολύ προσεκτική εξέταση του θώρακα της Βεργίνας (εικ. 1), σε σχέση με αυτόν που έφερε ο Μ. Αλέξανδρος στη μάχη της Ισσού το 333 π.Χ., μας έχει πείσει ότι πρόκειται για τον ίδιο (εικ. 2).

Χαρακτηριστικά γνωρίσματα του θώρακα

Ο θώρακας της Βεργίνας, λόγω της πολύχρονης φθόρας, δεν έχει την πολυτελή υφασμάτινη επένδυση, το Γοργόνειο στην πρόσοψη, την πλούσια και απαστράπτουσα διακόσμηση που φαίνεται πως είχε ο θώρακας του Ψηφιδωτού της Πομπήιας². Διακρίνονται ευκρίνως έξι όμοιες χρυσές λεοντοκεφαλές «με χαίνοντα στόμα», από τις οποίες οι τέσσερις φέρουν προσαρμοσμένο, στο στόμα, ανά έναν χρυσά κρίκο. Οι άλλες δύο πρέπει να ήταν στα πλευρά νομίζουμε ότι, κατά την αποκατάσταση του θώρακα στα εργαστήρια της Βεργίνας, εσφαλμένα τοποθετήθηκαν στο κάτω μέρος του θώρακα, όπου δεν μπορεί να εξυπηρετούντων κανένα πρακτικό σκοπό.

Οι διαστάσεις του θώρακα είναι χαρακτηριστι-

κά μικρές. Μια χρυσή διακοσμητική τανία με ανθέμια στολίζει το θώρακα και στις τέσσερις πλευρές του. Στο κάτω μέρος της δεξιάς πλευράς υπάρχει μικρό χρυσό έλασμα με τη μορφή της θεάς Αθηνάς.

Ένα στοιχείο που νομίζουμε ότι πρέπει να διευκρινιστεί είναι το γεγονός ότι, ενώ βλέπουμε στο θώρακα της Βεργίνας να υπάρχει επαυχένιο, δεν το βλέπουμε στο θώρακα του ψηφιδωτού. Αυτό σφειλετα, όπως είναι φανερό, στην αριστερή στροφή που πήρε τα σώματα του Μ. Αλέξανδρου, και ειδικά το κεφάλι του, στην προστοθήμεια να πλήξει τον αντίπαλο του στη μάχη της Ισσού, με αποτέλεσμα να ανυψωθεί ο χλαμύδι στην ίμος του αυχένα και να επικαλυφθεί το επαυχένιο. Στην ίδια φορά του σώματος του Αλέξανδρου βλέπουμε να έχει προσαρμόσει ο αρχαίος ζωγράφος Φιλόξενος και το κεφάλι του Γοργόνειου, όπως φαίνεται καθαρά.

Από αρχαία νομίσματα, γλυπτά, αγγεία, εικόνες και άλλα έργα τέχνης, δεν έχει διαπιστωθεί ότι άλλος βασιλιάς της Μακεδονίας ή του ευρύτερου ελλαδικού χώρου έφερε ποτέ παρόμιο θώρακα.

Υπάρχει, παρόλα αυτά, αρκετή ομοιότητα με τη μορφή του θώρακα που φέρουν ορισμένοι ομη-

ρικοί ήρωες, όπως θα δούμε στη συνέχεια. Ο Αλέξανδρος, όπως προκύπτει, μονάχα στη μάχη της Ισσού φόρεσε, για πρώτη φορά, το θώρακα αυτόν.

Χρονολόγηση του έργου

Ο Διόδωρος Σικελιώτης³ μάς πληροφορεί ότι στη μάχη του Γραινού ποταμού το 334 π.Χ. ο Αλέξανδρος χτυπήθηκε με βέλος στο βραχίονα, το οποίο πέρασε μέσα από το θώρακα.

Κατά τον Αριανό, τον Πλούταρχο και τον Διόδωρο Σικελιώτη⁴ σε μια άλλη κρίσιμη μάχη, στους Μαλλούς των Ινδών το 326 π.Χ., ένα βέλος πάλι διαπέρασε το θώρακα και τραυμάτισε τον Αλέξανδρο βαρύτατα στο στήθος.

Ποτεύουμε ότι και στις δύο περιπτώσεις ο Αλέξανδρος φορούσε λινοθώρακα και όχι το θώρακα της Βεργίνας, που είναι μεταλλικός. Άλλωστε, από τη φωτογράφηση με ακτίνες Γ –που, όπως αναφέρει ο Μανόλης Ανδρόνικος⁵, έγινε στο έργο αυτό– δεν διαπιστώθηκε οποιοδήποτε ρωγμή ή οπή που να προερχόταν από κάποιο χτύπημα.

Κατά τον Πλούταρχο και τον Λατινό Κούρπιο Ρούφο⁶, στην μάχη κοντά στα Γαυγάμηλα, το 331 π.Χ., ο Αλέξανδρος φορούσε διπλό λινοθώρακα που είχε από τη μάχη της Ισσού. Όλος ο μακεδονικός στρατός, άλλωστε, χωρίς εξαρέστη και της Μακεδονίκης Φάλαγγας, η οποία είφερε ειδικό οπλισμό, φορούσε λινοθώρακα.

Ο Μ. Ανδρόνικος αναφέρει⁷ ότι ο θώρακας «είναι παλαιότερος από τα ελληνιστικά χρόνια», από ψηφή με την οποία δεν συμφωνούμε, πιστεύοντας ότι ο θώρακας είχε αποκτηθεί από τον Αλέξανδρο 1-2 μήνες πριν από τη μάχη της Ισσού, όπως θα προσθήθουμε να αποδείξουμε στη συνέχεια.

Υπάρχει και μια άλλη πληροφορία, που μας δίνει ο Λατινός ιστορικός G. Suetonius⁸, συμφωνά με την οποία ο Ρωμαίος αυτοκράτορας Καλιγούλας (37-41 μ.Χ.) φορούσε το θώρακα του Μ. Αλέξανδρου, που τον είχε αφαιρέσει από τη σαρκοφάγο του στην Αλεξανδρεία. Αν συνέβαινε όμως αυτό, θα είχε αναφέρει και από άλλους ιστορικούς και κυρίως από τον Δίωνα Κάστο, που δεν μηνμονεύει τίποτα σχετικό στο έργο του Ρωμαϊκή Ιστορία.

1. Ο θώρακας της Βεργίνας, μετά την αποκατάστασή του στα εργαστήρια του Α.Π.Θ.

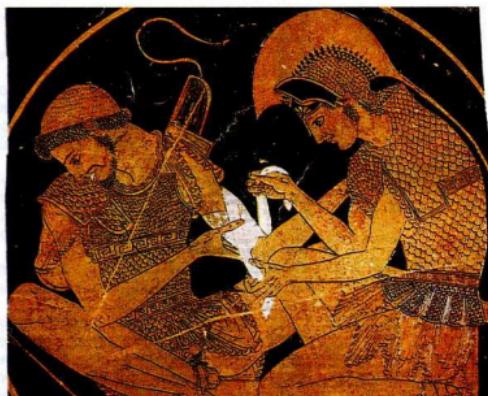
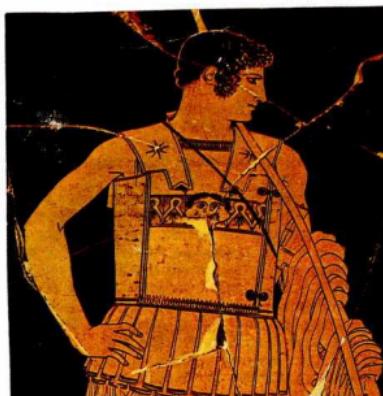

7. Χρυσό νόμισμα της Λίνδου του 5ου π.Χ. αι., στο οποίο εικονίζεται λιοντάρι με ανοικτό στόμα σε προφίλ.

5. Ο Αχιλλέας. Η ανδρεία και η δεδα ήταν χαρακτηριστικά του κονώ με εκείνα του Μ. Αλέξανδρου.

Εκπικούμε ότι ο θώρακας αυτός είχε αποτελέσει το πρότυπο για την κατοικεύτη του θώρακα της Βεργίνας από τους Ροδιών.

6. Ο Πάτροκλος και ο Αίας, με σχεδόν δώδεκα θώρακες με αυτόν της Βεργίνας.

8. Λεοντοκεφαλή με ανοιχτό στόμα, από το θύρακα της Βεργίνας. Στο στόμα είναι ειδικάριτος ο χρυσός κρίκος από τον οποίο προσβένονταν οι μάντρας.

8a. Στο θύρακα του φημισμένου της Πομπηίας διακίνεται σε μεγέθυνση ίχνος από ιμάντα προσδεδεμένο στο στόμα της λεοντοκεφαλής.

Διαπρούμε σοβαρές επιψυλάξεις για την πληροφορία αυτή, καθώς οι πληροφορίες του Ρωμαϊκού ιστορικού Σουητώνιου χαρακτηρίζονται, σε πολλές περιπτώσεις από πολλούς ιστορικούς, ως ανακριβείς⁹: το έργο του χαρακτηρίζεται ως ουλλογή ανεκδότων, χωρὶς βαθιά έρευνα για την αυθεντικότητά τους, και τα ιστορικά στοιχεία που επικαλείται οφείλουμε να τα χρησιμοποιούμε μετά κριτικής περίστεψης. Τα έργα του δεν έχουν συνέδεση ιστορικού συγγραφέα: είναι μάλλον ερανίσματα.

Προέλευση του Έργου

Για την προέλευση του θύρακα της Βεργίνας μπορούν να διατυπωθούν διάφορες εκδόξεις. Μια πρώτη είναι ότι έχει κατασκευασθεί στη Μακεδονία. Σε μία τέτοια περίπτωση άμως θα έπρεπε να φέρει το σύμβολο του Μακεδονικού Κράτους, που ήταν το οικάκινο άστρο ή το ρόπαλο του Ηρακλή, ή ίσως να απεικονίζονται σε κάποια από τα νομίσματα που είχαν κοπεί με τη μορφή του Αλεξανδρού πριν από τη μάχη της Ισούν.

Μια άλλη εκδόχη είναι ότι προέρχεται από τα όπλα που σώζονταν από τον Τρωικό πόλεμο, τα οποία πήρε ο Αλεξανδρός, κατά τους αρχαίους ιστοριογράφους¹⁰, από το ναό της Ιλιαΐδας Αθηνάς της Τροίας, το 334 π.Χ., αργήτοντας τα δικά του.

Η περίπτωση άμως αυτή πρέπει να αποκλειθεί δεδομένου ότι, μεταξύ των άλλων, τόσο το γοργόνειο που βλέπουμε στο θύρακα του ψηφιδωτού (εικ. 2) όσο και τα δύο όμια γοργόνεια (εικ. 3) που βρέθηκαν στον προθάλαμο του ίδιου τάφου έχουν χαραγμένη (εικείδη) μορφή, ενώ, ώστε είναι γνωστό, το γοργόνειο πριν από τον 6ο π.Χ. αιώνα¹¹ είχε αποκρυπτική (ειδεχθή) μορφή (εικ. 4).

Μια τρίτη εκδόχη που μπορεί να υποστηρίχει με βάση στοιχεία των αρχαίων πηγών είναι να προέρχεται από δώρα προς τον Αλεξανδρό που έγιναν από πολλές ελληνικές πόλεις, μεταξύ των οποίων ήταν και η Ρόδος.

Οι πόλεις αυτές, κατά τον Διόδωρο Σικελιώτη και τον Πλούταρχο¹², έστελναν αντιπροσωπείες και τον στεφάνωναν με χρυσά στέφανα ή του δωριζαν πολυτελές είδη. Οι τιμητικές αυτές προσφορές, κατά τους ίδιους ιστορικούς, γίνονταν στον Αλεξανδρό για την κατάκτηση του Αριστείου Ανδρείας και τις επιφανείς νίκες του στο Γρανικό ποταμού και την Κύλικα.

Ο πλούταρχος και ο Λατίνος Κούρτιος Ρούφος¹³ γράφουν ότι ο Αλεξανδρός φορούσε «επιπόρτωμα» που ήταν πολύ καλύτερα κατασκευασμένο από τον άλλο οπλισμό του – ήταν έργο του Ελικώνα του «Παλαιού» και του θύρακα της

δύορο από την πόλη των Ροδίων».

Ο Μ. Αλεξανδρός για το σημαντικό αυτό δύορο των Ροδίων έστειλε αργυρό πλούτια δώρα στο ναό της Λινδίας Αθηνάς. Κατά τον Πλούταρχο¹⁴, και στον Δημήτριο Πολιορκητή οι Ρόδιοι δώρισαν ένα βώρακα.

Η λέξη «επιπόρτωμα» ερμηνεύεται από το μεταφραστή του σχετικού αρχαίου κοινένου ως «μανδύας ή επενδυτής ή χλαμύδα». Προκειμένου να έχουμε μια ακριβέστερη επιμολογίκη ερμηνεία της λέξης αυτής καταφύγμα στα σχετικά λεξικά της αρχαίας ελληνικής γλώσσας¹⁵, από τα οποία είχαμε τα εξής στοιχεῖα:

Είναι παράδυγμα του ρ. πορπακιών και σημαντικού προσδένων με τανία, συνεννωμένα με ζώνη, προσδένω ασπίδα με μνετέσε (πόρπη). Πόρπωμα, επιπόρτωμα είναι ένδυμα κουμπιώνεμο με κουμπή ή πόρη. Ο θύρακας αποτελείται από τα τμήματα του στήθους και το οπίσθιο της πλάτης προσδεδεμένα μεταξύ τους με πόρτες. Πορπή (-ων), συνδέω, συνάπτω διά τη πόρης, κουμβώνω, «Η έσθισης πορπούται επί τῶν ώμων».

Από τα παραπάνω ερμηνευτικά στοιχεία εκπιμούεται ότι το «επιπόρτωμα», που αναφέρεται ως έργο του διάστουμα υφαντή Ελικώνα του «Παλαιού» και δώρο των Ροδίων προς τον Αλεξανδρό, είναι η πολυτελής υφασμάτων επένδυση του μεταλλικού μέρους του θύρακα που φέρει ο Αλεξανδρός στη μάχη της Ισούν. Η πολυτελής αυτή συνέθετη της υφασμάτων επένδυσης είναι άσχετη τεχνικά, αισθητικά και καλλιτεχνικά με τον κυρίων μεταλλικό θύρακα, που αποτελεί μια απλή προστατευτική κατασκευή η οποία προσφέρει ασφαλεία.

Για τον φερόμενο ως κατασκευαστή του εν λόγω επιπόρτωμάτος Ελικώνα προκύπτουν τα εξής στοιχεία: ο Αθήναιος¹⁶, επικαλούμενος πληροφορίες του περιπτητικού φιλοσόφου Ιερώνυμου του Ρόδιου¹⁷ (290-230 π.Χ.), γραφεί ότι ο Ακεσάς και ο γιος του Ελικώνας ήταν περίφρωμα φαρνέτες. Μάλιστα στους Δελφούς, σε έργο του Ελικώνα, είχε χαραχθεί η επιγραφή: «Το έκαμε ο Ελικών από τη Σαλαμίνη, ο γιος του Ακεσά, γιατί στη ρέμα της θάρη». Σχετικές πληροφορίες για τον υφαντή Ελικώνα μάς δίνουν και το εγκυλοπαδικό κείμενα, με αντικρούμενα όμως μεταξύ τους βιαγραφικά στοιχεία.

Η μακρά καλλιτεχνική παράδοση της Ρόδου, που αναφέρεται από πολλές αρχαίες πηγές, εκτιμούμε ότι δικαιολογεί την κατασκευή του έχοντος αυτού έργου, του θύρακα της Βεργίνας¹⁸.

Το περίφημο τέμπριτο του Ηλίου, ο Κολοσσός της Ρόδου, τα δεκάδες γλυπτά έξοχης τέχνης

και τα εκατοντάδες έργα της χρυσοχοΐς καλλιτεχνίας, είχαν προσδώσει στη Ρόδο μεγάλη φήμη για τις κατασκευές της σε όλους τους τομείς της προϊόντης της τέχνης.

Πρότυπό έργο για την κατασκευή του θύρακα του Μ. Αλεξανδρού πιστεύουμε ότι είχε αποτελεσθεί ο θύρακας του Αχιλέα, που είναι όμιος με εκείνους του Αγαμέμνονα, του Πάτροκλου, του Αιάντα, όπως προκύπτει από απτική κύλικα του 500 π.Χ. που βρίσκεται στο Μουσείο Αρχαιας Τέχνης του Βερολίνου. Ενας άλλος θύρακας, πάλι του Αχιλέα, αποικονίζεται σε γυρρείο που βρίσκεται στο Μουσείο του Βατικανού (εικ. 5, 6).

Όπως φαίνεται στην εικόνα, μεταξύ των άλλων γνωρισμάτων στο θύρακα του Αχιλέα, παρεμβάλλεται στη μέση μια ζώνη από ανθέμια, κα-

θώς και ένα γοργόνειο με «ειδεχθή» μορφή, όπως συνθίζονταν πριν από τον 6ο π.Χ. αι. Στον ίδιο θώρακα διακρίνεται καθαρά ένα μέρος από το ενσωματωμένο επαυτίου.

Στο σημείο αυτό αναφέρομαστε και στο θώρακα του Αγαμέμνονα, τον οποίο, κατά τον Ομηρό¹⁹, είχε δωρίσει σ' αυτόν ο βασιλιάς της Κύπρου Κινύρας.

Σχέση των χαρακτηριστικών γνωρίσματων του θώρακα με τη Ρόδο

Από τα γνωρίσματα του θώρακα της Βεργίνας, βλέπουμε ότι πολλά απ' αυτά έχουν στενή σχέση με τη Ρόδο και την ιστορία της.

Οι λεοντοκεφαλές με «χαίδιν στόμα» που κοσμούν το θώρακα πιστεύουμε ότι έχουν ως πρότυπο κατασκευής τους χρυσό νόμισμα της Λίνδου²⁰ του 5ου π.Χ. αι., όπως το βλέπουμε στο Μουσείο Ρόδου, όπου η λεοντοκεφαλή είναι σε πλάγια μορφή (εικ. 7). Εκτιμούμε ότι στις λεοντοκεφαλές του θώρακα, για πρακτικούς λόγους (πρόσδεση συσφυκτικών μάνταν), έχουν προσαρμοστεί στο «χαίδιν στόμα» οι χρυσοί κρίκοι, και για τους ίδιους λόγους οι λεοντοκεφαλές δεν κατακευάσπικαν σε πλάγια μορφή (προφίλ) (εικ. 8).

Ένα πολύ σημαντικό στοιχείο αποτελεί επίσης το ίχνος των λεοντοκεφαλών αυτών, που διακρίνεται σε μεγένθυνση που κάνει στο θώρακα του ψηφιδωτού της Πομπηίας. Αυτό επιβεβαιώνει την ταύτιση του εν λόγῳ θώρακα με το θώρακα της Βεργίνας (εικ. 8a).

Στα ερείπια της αρχαϊκής κρήνης στην ακρόπολη της Λίνδου υπάρχει μαρμάρινη ανάγλυφη λεοντοκεφαλή. Αρχαιο νόμισμα με τη μορφή λεοντοκεφαλής με «χαίδιν στόμα» έχουν βρεθεί επίσης στην Κύπρο, τη Χίο, τη Φώκαια και το Αρτεμισίο, αλλά πάντα επί την ένευμά μας δεν διαπιστώθηκε σχέση τους με το θώρακα της Βεργίνας.

Ανεξάρτητα από τη σχέση του λιονταρίου με νόμισματα της Ρόδου, το λιοντάρι (όπως αναφέρουμε σε δημοσιευθεία μελέτη μας) ήταν και εραστικό σύμβολο στα όπλα του Αλέξανδρου. Ο θώρακας, όπως είναι γνωστό, περιλαμβανόταν στην πανοπλία του.

Η χρυσή διακοσμητική τανία (εικ. 9) αποτελείται από ανθέμια που έχουν τη μορφή του ρόδου, το οποίο εικονίζεται σχέδιο ομοίως σε νόμισμα της Ρόδου του 5ου π.Χ. αι. Το νόμισμα αυτό έχει ως εμπροσθότυπο το κεφάλι του θεού «Ηλίου και αώς οπισθότυπο το ρόδο, αποτελούσε δε στην αρχαιότητα το έμβλημα του νησιού²¹ (εικ. 10). Για το άνθος αυτό, που φαινεται ότι έχει κάποια ιδιομορφία, υπάρχει η άποψη «ότι δεν μοιδεί ούτε με το ρόδο ούτε με το άνθος της ροδοδάφνης»²².

Σχετικά με την ανάλυψη παράσταση της θεάς Αθηνάς –που υπάρχει σε μικρό ορθογώνιο χρυσό έλασμα στη δεξιά πλευρά του θώρακα της Βεργίνας– εκτιμούμε ότι πρέπει να ταυτίζεται με

την κλασική μορφή της Ποιλιάδας Αθηνάς ή της Λινδίας Αθηνάς, στο ναό της οποίας αναφέρεται το Στράβων²³ δύο και άλλοι αρχαίοι ιστορικοί. Η άποψή μας αυτή δικαιολογείται από τα στοιχεία που παρατίθενται στη συνέχεια.

Η θεά Αθηνά, όπως τη βλέπουμε στο εν λόγῳ έλασμα, φέρει περικεφαλία, ασπίδα, γοργόνειο στο στήθος, και κρατά δόρυ²⁴. Στη Ρόδο ερείπια του ναού της Ποιλιάδος Αθηνάς ανακαλύφθηκαν από ανασκαφές στο λόφο του Αγίου Στεφάνου, στην ακρόπολη της πόλης²⁵. Η Ποιλιάδα Αθηνά, που λατρεύονταν σε ολόκληρο τον ελλαδικό χώρο, εκτός από τις άλλες ιδιότητες που είχε, ήταν και πολεμική θεότητα, και ως τέτοια βοηθούσε –κατά τον Ομηρό²⁶– τους Αχαιούς να νικήσουν τους Τρώες, σε όλη τη διάρκεια του Τρωικού πολέμου.

Η λινδιά Αθηνά, όπως προκύπτει από μελέτη της αρχαίας Ρόδου, τον καθηγητή Αρχαιολογίας Βασιλή Θεοφανίδη²⁷, «κρατούσε στο δεξιό της χέρι φιδόποδα και στηρίζε το αριστερό σε ασπίδα». Εφέρε στεφάνι στο κεφάλι και περιδέραιο με χάνδρες στο στήθος». Επιπλέον, κατά τον Πίνδαρο²⁸, «η Λινδιά Αθηνά λατρεύονταν αρχικά ως θεά της βλαστήσεως και της γονιμότητας».

Αν οι πληροφορίες αυτές είναι ακριβείς, εκπιμούμε ότι το έλασμα αυτό με τη μορφή της Ποιλιάδος Αθηνάς τοποθετήθηκε στο θώρακα με το σκεπτικό ότι, ως πολεμική θεότητα, θα βοηθούσε τον Αλέξανδρο στον πόλεμο κατά των Περσών, όπως είχε βοηθήσει και τους Αχαιούς στην Τροία.

Για την Ποιλιάδα και τη Λινδιά Αθηνά στη Ρόδο μάς δηνονται επίσης ενδιαφέρουσες πληροφορίες από σχετικό σύγγραμμα του Τ. Εφόρου Αρχαιοτήτων Ρόδου Γρ. Κωνσταντόπουλου²⁹, ο οποίος επικαλείται πολλές σχετικές αρχαίες και μεταγενέστερες πηγές.

Σχετικά με τα δύο γοργόνεια που βρέθηκαν στον προθάλαμο του τάφου II, μαζί με ρόδακες και κρίκους, ο καθηγητής Μ. Ανδρόνικος³⁰ αποφαίνεται ότι «... το πιεβάντερο είναι ότι πρέπει να ανήκαν σε κάποιο μικρό έμπλιο κιβώτιο, το οποίο αποντέθηκε λόγω τελείας καταστροφής της υφασμάτων επένδυσης και είναι το ίδιο με το ένα από τα δύο γοργόνεια που βρέθηκαν στον προθάλαμο του τάφου II.

Από τα παραπάνω προκύπτει, κατά τη γνώμη μας, ότι δεν πρέπει να αποδοθούν τα δύο γοργόνεια σε κάποιο έμπλιο κιβώτιο. Τα γοργόνεια αυτά συνδέονται προσωπικά με τον Αλέξανδρο, ο οποίος πιστεύει ότι του παρείχαν προστασία από κάθε εχθρική ενέργεια.

Ο λόγος για τον οποίο ο θώρακας βρέθηκε στον κυρίων θάλαμο, τα δε γοργόνεια στον προθάλαμο του ίδιου τάφου, δικαιολογείται από το γεγο-

10. Το χαρακτηριστικό άνθος της Ρόδου από νόμισμα της αρχαίας Ρόδου του 5ου π.Χ. αι.

9. Χρυσή διακοσμητική τανία στο θώρακα της Βεργίνας. Μοιάζει με το άνθος της Ρόδου, το οποίο βρίσκουμε –με μικρές παρολλαγές– σε διάφορα ροδικά έργα.

νός, ότι –όπως έχει διαπιστωθεί και από άλλα κτερίσματα– η τοποθεσία τους στους τάφους II και III έγινε με μεγάλη σπουδή (στην οποία αναφέρομαστε στο πρώτο βιβλίο μας), και όχι ανάλογα με την ταυτότητα των νεκρών αλλά με το πνεύμα μιας οικογενειακής επανάσταψης.

Τα εν λόγω γοργόνεια ήταν πιθανότατα προσαρμοσμένα, ανά ένα, στα θώρακα και λινοθώρακα του Μ. Αλεξανδρού³¹ «...για να φεύγουν μπροστά από φόβο ότι θα νηστροί», όπως λέει ο Όμηρος³¹, και συμπληρώνει ο Αισχύλος³² «...για να χάσει ευθύς την πονήση των ιώνιων θαντών την καιταξίσει».».

Ο Μ. Αλέξανδρος και σε άλλα δυο αγάλματα εκ των οποίων το πρώτο (με αριθμό 244) βρίσκεται στο Μουσείο του Λούβρου και το δεύτερο στο Βρετανικό Μουσείο του Λονδίνου- παριστάνεται «ως θεοποιηθείς», με την αιγιάλη του Δία, που έχει γονούνεο³³.

Το ίδιο γοργόνειο φέρουν στην ασπίδα τους και άλλοι Μακεδόνες βασιλείς, όπως ο Ανάγιονος Μονφθαλμίας και ο γιος του Δημητρίος Πολιορκητής, πράγμα που μπορεί κανείς να διαπιστώσει επισκεπτόμενος το Νομιματικό Μουσείο της Τραπέζας Κύπρου στη Λευκωσία.

Οι μικρές διαστάσεις του ψηφίου, άνως τον βλέπουμε στο Μουσείο και δχ στην εικ. 1, έχουμε τη γνώμη ότι είναι ανάλογες με τη σωματική διάσταση του Αλεξανδρού, ο πατέρας χαρακτηρίζεται, τόσο από τους αρχαίους βιογράφους που δύο και από τους μεταγενετερώντας ιστορικούς³, «με πολύ καντός στο ανθρώπινο και εξίσου λεπτός στη διάλυση».

Οι αναφορες αυτες επιφεραιωνονται, μεταξυ των άλλων, και από τα εξής επιπλέον στοιχεία:

-Από τα ανθρωπολογικά συμπεράσματα που έχουν προκύψει για τα οστά της μεγάλης χρυσής λάρνακας του βασιλικού τάφου II της Βεργίνας³⁵.

-Από την τοιχογραφία του κυνηγίου στην πρόσωπη του ίδιου τάφου, καθώς και από τα κάθε μορφή γλυπτά και αγάματα που κατασκεύασε ο αρχαίος διάσπολμος γλύπτης Λύσιππος, όπου φαίνεται η σωματική διατάξη του Μ. Αλεξάνδρου. Στην προαναγκότητά πάντα κοντός, λεπτός και μικρώδης.

Ο Σενοφάνης, για το θέμα αυτό, μάς πληροφορεί ότι δύο Βάρκες κατασκευάζονται ανάλογα με τη σωματική διάπλαση αυτών για τους οποίους προορίζονται, όπως ακριβώς συμβαίνει με το θύρακα της Βεργίνας που σχετίζεται, θα λέγαμε απόλυτα, με τη σωματική διάπλαση του Μ. Αλεξανδρού.

ΣημειώσεΙς

The Breastplate and the Sword of Vergina and their Relation with the Identity of the Dead King in the Tomb II

T. Papazois

Both the breastplate and the sword, the latter will be discussed in the next issue of this magazine, along with the other offerings and the bones found in the graves II and III of Vergina by the late Professor Manolis Andronikos are directly related to Alexander the Great and his family, who were reburied in the royal tombs of Vergina after the expulsion of Pyrrhos in 274/273 BC. According to ancient historians, Pyrrhos pillaged all the royal tombs of Vergina, among which those of King Philip II and Arrhidæus.

These two gold-embellished ancient armors are identical to those worn by Alexander in the great victorious battle of Issos, in 333 BC, as it is represented in the relevant mosaic in Pompeii.

The dimensions of the breastplate are relatively small, corresponding to the physique of Alexander, who was rather short, slim, brawny, with an ephebic countenance, according to the ancient and modern historiographers. The prevailing opinion is that the work was made in the island of Rhodes between 334 and 333 BC.

It is commonly accepted that the model of this work was the breastplate worn during the Trojan War by Achilles, whom Alexander admired and worshipped. An identical breastplate, as Homer refers, was also worn by Agamemnon, the leader of the Achaeans in the Trojan War, which was made in Cyprus and was donated to him by the king of Kirvra.